

ЗМІСТ

Передмова.....	10
Вступ: розмова про секс.....	15
А. Секс мокрий	15
Б. Трохи холодних сухих слів	15
В. Трохи теплих вологих слів	17
Г. Непристойні слова	18
Г. Природа непристойності	19
Д. Смітник	23
Е. Рахтачі	24
Є. Лайка для забави	25
Ж. Лайка й любов	27
З. Сексуальне виховання для дітей.....	27
И. Сексуальне виховання для юнацтва	29
І. Сексуальне виховання для дорослих	31
Ї. Американське сексуальне виховання для дорослих	33
Й. Стандартний сексуальний словник.....	34
Частина I. Секс і статеві органи.....	39
1. Чому нам потрібен секс	40
А. Вступ.....	40
Б. Що таке секс?.....	41
В. Але який у цьому сенс?.....	43
Г. Мета сексу	45
Г. Секс і наука.....	49
Д. Секс і релігія	50
2. Статевий акт	52
А. Чоловічі й жіночі статеві органи	52
Б. Як усе починається.....	53
В. Чоловіча сила	57
Г. Жіноча сила.....	62
Г. Оргазм	64
Д. Психологія сексу	65
Е. Біологія сексу	68

8 \ Секс у людському коханні. Ігри, в які грають у ліжку

3. Користування статевими органами	75
А. Вступ.....	75
Б. Експлуатація пеніса.....	75
В. Експлуатація піхви.....	78
Г. Статеві органи й плин часу	80
Г. Експлуатація оргазму	82
Д. Статеві девіації.....	85
Частина II. Секс і люди	89
4. Форми людської взаємодії.....	90
А. Людська особистість	90
Б. Діаграма стосунків	93
В. Знайомі	95
Г. Співробітники.....	96
Г. Члени комітету.....	98
Д. Повага	102
Е. Захват.....	105
Є. Ніжність.....	107
Ж. Збудження	110
З. Розпуста	119
И. Компаньйонство	120
І. Дружба.....	121
Ї. Близькість	123
Й. Любов	126
К. Класифікація взаємин.....	128
Л. Шлюб	131
М. Правові взаємини	133
5. Сексуальні ігри.....	139
А. Вступ: Цей шалений світ	139
Б. Батьківське програмування.....	142
В. Типи сценаріїв	146
Г. Природні фокуси	153
Г. Що таке гра?.....	158
Д. Деякі сексуальні ігри.....	163
Е. Навіщо люди грають в ігри.....	172
Є. Ілюзія автономії.....	175
6. Секс і добробут, або запобіжна близькість	184
А. Вступ.....	184
Б. Фізичний контакт і фізичне здоров'я	185
В. Шість різновидів голоду.....	188

Г. Секс і етика.....	193
Г. Секс і естетика	195
Д. Секс і близькість.....	196
Е. Секс і шлюб	198
Є. Секс і дослідження	199
Ж. Секс і добробут.....	200
Частина III. Завершальні ласки.....	213
7. Запитання.....	214
А. Запитання й відповіді.....	214
Б. Список вибраної літератури	224
8. Людина світу	230
А. Любов і шлюб	230
Б. Афоризми.....	235
В. Сумні	240
Г. Прикінцевий реп.....	241
Додаток: класифікація людських взаємин	242
А. Вступ.....	242
Б. Типи взаємин.....	243
В. Дискусія.....	250

ПЕРЕДМОВА

Основою цієї книжки став курс лекцій із сексуальної психології на пошану пам'яті Джейка Гімбела¹, які мені випала честь прочитати у квітні-травні 1966 року в Каліфорнійському університеті. Одним із членів відбіркової комісії був доктор Сальваторе Лусія, професор класичної та превентивної медицини в Медичному центрі Сан-Франциско — гадаю, саме завдяки йому мене вдовоїли такої честі. Я вдячний йому та іншим членам комісії за цей шанс. На місцях, між рядами й попід стінами аудиторії зібралися шість сотень слухачів із різною освітою й поглядами на заявлену тему. Далі я відтворив оригінальний анонс.

ЛЕКЦІЇ З СЕКСУАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ НА ПОШАНУ ПАМ'ЯТІ ДЖЕЙКА ГІМБЕЛА 1966 РОКУ, ОРГАНІЗОВАНІ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ КОМІТЕТУ З МИСТЕЦЬКИХ ЗАХОДІВ І ЛЕКЦІЙ, КАЛІФОРНІЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ Й МЕДИЧНОГО ЦЕНТРУ МІСТА САН-ФРАНЦИСКО

СЕКС У ЛЮДСЬКОМУ ЖИТТІ

6 КВІТНЯ	Розмова про секс
13 КВІТНЯ	Форми людських взаємин
20 КВІТНЯ	Секс і добробут
27 КВІТНЯ	Сексуальні ігри

Чотири вищевказані лекції розпочнуться о 20:30 у медичній аудиторії Медичного центру міста Сан-Франциско.

¹ Джейк Гімбел (1876—1943) — відомий американський меценат зі штату Індіана, нащадок заможного єврейського роду, який, серед іншого, заповів щороку віддавати тисячу доларів свого спадку лекторам, які читатимуть курси лекцій із сексуальної психології в університетах штату Каліфорнія. Уперше такий курс лекцій було прочитано 1946-го. (Прим. перекл.)

23 ТРАВНЯ

Мова й коханці

П'яту лекцію буде прочитано в спортивній залі Каліфорнійського університету в місті Санта-Круз.

Щиро запрошуємо всіх зацікавлених.

Попри запрошення «всіх зацікавлених», на лекцію прийшли переважно студенти, викладачі факультету й фахові психологи з колегами. Доктор Лусія керував процесом, демонструючи люб'язність і дипломатичність, моя асистентка міс Памела Блам охоче допомагала з обладнанням, секретарка доктора Лусії Марджорі Гант домовилася про звукозапис, а міс Ольга Аєло їх для мене передрукувала. Без їхньої допомоги лекції, звісно, пропали б — у мене самого не було жодних конспектів, тільки короткі основні тези.

Однак передусім я вдячний покійному Джейкові Гімбелу, який уможливив цей курс. Померши 1943-го, він лишив після себе чималий статок, розподілений для фінансування лекцій між Стенфордом та Каліфорнійським університетом. Відтоді багато видатних фахівців підняли планку якості так високо, що я чотири роки наважувався публічно викласти свої думки в письмовій формі й досі почуваюся щодо цього якимось непевно.

Відколи почали читатися такі лекції, секс-просвіта стала рухатися семимильними кроками. 1967 року виник щомісячник «Медичні аспекти людської сексуальності» [*Medical Aspects of Human Sexuality*] [1], найвиваженіше, найнадійніше й найповажніше періодичне видання цього типу. У ньому майже не лишилося крикливої суворості найяскравішого предка, старого «Сексологічного вісника» [*Zeitschrift für Sexualwissenschaft*], де піонери психоаналізу публікували свої перші роботи, — основного джерела для Гейвлока Еліса й тогочасних дослідників «психопатології» сексу. За ті ж таки чотири роки привернула до себе увагу й Американська рада з питань сексуальної обізнаності та освіти

[2] під керівництвом доктора Мері Калдерон із Нью-Йорка. Щонайвища кваліфікація й бездоганні манери доктора Калдерон, поза сумнівом, допомогли їй поширювати свої погляди й просувати уроки сексуального виховання в школі. Третім рушієм секс-просвіти стали рекламні оголошення в газетах «Колючка Берклі» [*Berkeley Barb*], «Плем'я» [*Tribe*] та інших неформальних виданнях, що більш переконливо свідчили про численні відхилення від класичної місіонерської позиції в сексі, ніж звіти Альфреда Кінсі та його помічників, — хоча, мабуть, менш романтично, ніж книжки Гейвлока Еліса. Четвертим важелем впливу, суттєво помітнішим за останні два-три роки, став поступ у законодавчій царині, який можна проілюструвати, скажімо, дозволом гомосексуального партнерства в Англії й порнографії — у Данії. Найбільше мене тішать свіжі поєднання сексу зі здоровою дотепністю й гумором (на противагу бридким, нудотним чи принизливим жартам) у сатиричному «Офіційному самовчителі сексу» [*Official Sex Manual*] [3] і непристойні карикатури в журналі «Вічнозелений» [*Evergreen*]. Поточна прогресивна позиція — секс доволі пристойна річ, він нікуди не зникне, тому до нього ліпше звикати. Два інші полюси представлено консерваторами («нема нічого бридкішого від сексу») і радикалами («бридких речей немає взагалі, тому сексові не буде завдано жодної шкоди, якщо його кинути на купу до жорстокості й бруду»).

Вершинним виявом усіх цих впливів, зокрема впливів неформальної преси (якої варто бридитися через її «неповажність»), стали тексти доктора Юджина Шонфелда, відвертого просвітника, котрий вів щотижневу шпальту під псевдонімом «доктор Пупократ» [4]. (Уже не веде.)

Однак найбільша тогочасна зміна була не освітньою, а практичною. Ширший вплив пігулок на американське життя позначився народженням (або відродженням) «емансипованої жінки», яка прагнула цілковитої сексуальної рівності. Кілька таких жінок

причесало рукопис цієї книжки, вишукуючи там «чоловічого шовінізму». Часом знайдені приклади просто-таки стирчали з тексту, і я вніс відповідні виправлення в остаточну версію. Там же, де, на мою думку, голову піднімав уже «жіночий шовінізм», я відстоював своє, даючи критиці місце у примітках. Їхні репліки там позначені ініціалами ЕВ, мої принагідні відповіді — ЕБ. Віддаючи належне ЕВ, мушу сказати, що в остаточну версію не потрапило багато їхніх підбадьорливих і схвальних зауваг.

Історії в цій книжці я розкакую так, як про них думаю, — тому в ній багато розмовності, ілюстративності й життєвих прикладів. Кожен має право не давати її своїм дітям до шістнадцяти, вісімнадцяти чи двадцяти одного року (та й до сорока, якщо чесно, теж). Я охоче ознайомлюся з документами, що підтверджують будь-які мої фактологічні помилки. Що ж до особистих думок, я можу свідомо поступитися чийось на шкоду власним, якщо тільки їхній автор прослухав за останні тридцять років більше містких чи переконливих сексуальних історій, ніж я. Припускаю, що існують сутенери та проститутки, які знають більше про секс загалом, і науковці, які вичерпніше обізнані з його конкретними аспектами, ніж досвідчений зацікавлений психіатр. Загалом же, гадаю, у моїх писаннях порівну науки й мистецтва, тому опоненти мають підтверджувати свої позиції відповідними матеріалами.

Чимало з написаного не прозвучало на лекціях узагалі або прозвучало інакше. По-перше, після 1966 року я ще багато про що дізнався, а по-друге, читати лекції — зовсім не те саме, що писати книжки. Аби оновити лекційний матеріал і зробити його читабельнішим, знадобилося чимало виправляти, вирізати, перетасовувати й додавати. Для більшої ефективності я писав так, ніби матиму лиш одного читача. Подеколи я згадував про автора на ім'я Кіпріан Сен-Сір, якому начебто належить текст під назвою «Листи до дружининої служниці». «Листи» він писав, мандруючи з дружиною в далекі краї, охочий підготувати згадану в заголовку

панну до самостійного життя, що настане, коли та покине хазяйчин дім. Саме таким був контекст цієї праці, написаної, отже, у дусі «Листів» Сен-Сіра, але з прагненням зберегти тон виступів, що лягли в її основу. Тому я відмовився від порядку лекцій у циклі, згаданому вище, та від його оригінальної назви¹.

Оскільки книжка дуже відрізняється від лекцій, справедливо буде зазначити, що за висловлені в ній думки не відповідають ані Траст Джейка Гімбела, ані Каліфорнійський університет. За них відповідаю тільки я.

Хочу подякувати учасникам Сан-Франциського семінару з транзакційного аналізу, котрі не один вечір слухали, як я читаю рукопис, за багато цінних порад і конструктивної та деструктивної критики — і за те саме дякую всім, хто читав рукопис уже на дозвіллі. Серед них (емансиповано й колективно) можна згадати БERTУ Джонг, Ела й Пем Левін, Ерден Роуз, Валері Венджер, Надю й Валеріо Джузі та Ріка Берна.

Кармел, Каліфорнія
квітень 1970 року

Примітки

1. *Medical Aspects of Human Sexuality*, edited by Theodore Bawer, M.D., and David M. Reed, Ph.D., and a board of consulting editors. Публікувався за адресою 18 East 48 Street, New York, N.Y. 10017.

2. SIECUS, 1855 Broadway, New York, N.Y. 10023.

3. *The Official Sex Manual*, by Gerald Sussman. G. P. Putnam's Sons, New York, 1965.

4. *Dear Doctor Hip Pocrates*, by Eugene Schoenfeld. Grove Press, New York, 1969.

---

¹ Охочим думати про секс в академічному ключі повідомлю, що «офіційна» назва цієї книжки — «Церебральні та поведінкові кореляти спарювання в спільнотах вищих приматів». (Тут і далі прим. авт., якщо не зазначено інше.)

ВСТУП: РОЗМОВА ПРО СЕКС

А. Секс мокрий

Писати про секс нелегко — передусім бо він мокрий. Точніше, не просто мокрий, а слизький. Той, хто не візьме це до уваги, почуватиметься за розмовою якось липкувато. Одній знайомій поетці, яка писала про секс красиво, але не зворушливо, я сказав, що говорити сухими словами про мокрі почуття неправильно. Коли ж вона стала вживати мокрі слова, я зауважив, що ці теж не годяться. «Варто вживати слів, на яких ковзатимуть і спотикатимуться думки», — сказав я. Їй сподобалось, і у відповідь поетка прорекла, що вагітна жінка коло вікна сидить і про чорну зміюку думає. Я нічого не зрозумів, бо не жінка, але слова припали мені до душі. Вагітна жінка коло вікна краща за вагітну жінку, яка завжди добирає слушні слова й каже, що сподівається на добрячий запас молока в грудях, аби вигодувати ним немовля. Усе це нагадало мені жарт про одну манірну пані з Бостона, котра завжди перепрошувала, згадуючи в розмові «членів» парламенту чи «інтимні» подробиці, а одного дня повідомила, що її друг — радикакулька.

Для початку, гадаю, треба дати раду зі словами й вирішити, які з них зрозуміло й зручно передають те, про що ми говоримо.

Б. Трохи холодних сухих слів

Слова, якими люди називають секс, починаються з «кон'югації» (цим займаються нижчі організми) й «копуляції» (відведеної для вищих тварин). Людям дісталися «статеві зносини». Науковці

називають їх «ко-і-ту-сом», хоча, нервуючись, інколи перекручують на «ко-і-тис». Насправді ж це зветься «ко-ї-тус». Про «статевий союз» можна говорити на публіці, але тільки в неділю. Власне, говорити можна про все, крім «статевих зносин». Про ці останні не говорять, а спілкуються. Спілкуватися часом дуже важко, у декого (і в мене) від спілкування болить голова, тому, якщо можете, просто говоріть. Голова часом болить навіть у слухачів чужого спілкування, особливо коли ті, хто спілкується, не знають, про що чи з ким вони це роблять. Коротше кажучи, від спілкування буває багато проблем, і тим, хто собі його дозволяє, варто рано чи пізно навчитися говорити один з одним, якщо хочеться порозуміння.

Найгірший різновид спілкування називають «неперервним діалогом», і від нього в учасників часом буває не лише головний біль, а й хронічний розлад шлунка. Утім, часом люди, які ведуть неперервний діалог, таки починають говорити одне з одним, і тоді все йде на лад. Мій цинічний друг доктор Горслі радить надто освіченим парам, яким погано живеться разом, припинити спілкуватися й почати говорити.

Проблема з усіма вищезгаданими словами одна: вони здаються холодними, сухими й стерильними, хоч це й не так. «Кон'югація» схожа на видобування вогню тертям двох яєць. «Копуляція» звучить волого й дещо відразливо, а «коїтус» незграбний, наче прогулянка в кросівках калюжею розлитої патоки. «Статеві зносини» — нічогенька фраза для публічних виступів чи літератури, але звучить вона надто розважливо, аби нести радість. Для розмаїття можна звернутися до зручного синоніма «статевий акт».

Слова, якими позначають результати всіх цих процесів, не набагато кращі. «Статеве задоволення» — аналог добрячого стейка для чоловіків чи сирного суфле для жінок. «Статеві відправлення» нагадують про краники на алюмінієвій кавоварці